

Pozn.: z technických důvodů je v následujícím textu stsl. nosovka [ǫ] zapisována jako q.

UYADŘOVÁNÍ MODALITY VE STSL. MODALITA JISTOTNÍ

- vyjadřuje jistotu, nespornost, spolehlivost toho, že nějaký děj/stav nastal, nastává, nastane - nebo pravděpodobnost či nejistotu, nezaručenost nějakého děje/ stavu

1. vyjadřování jistoty

adv. *javě* + *jako* (= nepochybně, zajisté, ovšemže) č. zjevně

Př.: *zapečatylenyje knihiy... čem že dany bqdqtb? svetilely javě jako* = od koho budou dány? Nepochybně od kněží.

další adverbia: *istինո, pravo, řěsně, vь pravьdq, po pravьdě* = opravdu, zajisté skutečně, věru

2. vyjadřování neplné jistoty, pravděpodobnosti, cizího mínění apod.

- partikule *šetь* (sg.) , *šetі* (pl.) = prý, snad; etymologicky říká (se), říkají - srv. české *prý* < *praví* (3. pl.)

- př.: *sluchъ bo sujetьнъ шетъ ne priimeši* = výpověď lichou prý (pravil) nepřijmeš

- tvary slovesa *rešti* ve 3. sg. a pl. aor. - *reče, rekq* + ustrnulý tvar nom. pl. partic. praeteriti activi - part. s-ového :*rekъše* - v překladu ekvivalent dnešního *prý* v češtině

- př.: *тъноdzi bo mi rekqtb reče imenьтъ твоимъ proricaachomъ* = mnozí mi totiž řeknou, prý ve jménu tvém jsme prorokovali (doslova „řekl“ a tím uvozen citát biblický)

- adverbia *negъli/ nekъli* = snad

např.: *posъl'q synъ moi vьzlubl'enyi, nekъli sego usraml'ajqtъ* = pošlu svého milého syna, zdali by se snad jeho neostýchali

- adverbium *vasnъ* = snad, asi

- př.: *vasnъ kto vasъ by chotělъ takъžde byti* = snad někdo z vás by chtěl být takový

- spojení *ašte se kl'učitъ, ašte se lučitъ* = možná, snad

- přibližnost kvantit. údajů - pomocí *jako* = asi, přibližně, okolo, k

- př.: *ne běše daleče otъ zeml'e, nъ jako dъvě sъtě lakъtъ* = nebyli daleko od země, asi jen dvě stě loket

- *godina bě jako šestaja* = bylo okolo šesté hodiny, k šesté hodině

3. vyjadřování nejistoty

- samostatný predikát v 1. os. sg., na němž je ve formě obsahové věty závislé sdělení, jehož platnost se znejistuje, hodnotí jako nejistá, relativizuje

- př.: *kotoryi pače vьzlubitъ i, otъvěštavъ simonъ reče: nepъštujq jako jemuže vešte otъda* = který z těch dvou si jej více zamiluje? Odpověď Simon, řekl: Myslím, že ten, jemuž dal více. = nepochybně ten, nejspíše ten

- postupně se tyto predikáty přestaly chápat jako samostatná řídicí věta a stávaly se modálními partikulami vět - srv. v souč. češtině *myslím, tuším, počítám* - neodděluje se ve větě čárkou a nepokládá se za samostatnou větu: *Byl to myslím on* = *Byl to asi on*.